

تأثیر آموزش مفاهیم علوم تجربی به روش قصه‌گویی بر میزان یادگیری دانش‌آموزان دختر پایه اول ابتدایی شهر تهران سال تحصیلی ۸۷-۸۶^۱

نرگس دهستانی^۲

فرشته مجیب^۳

تاریخ پذیرش: ۸۸/۸/۱۲

تاریخ داوری: ۸۷/۷/۲۳

تاریخ وصول: ۸۷/۶/۲۵

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی تأثیر آموزش مفاهیم علوم تجربی با روش قصه‌گویی بر میزان یادگیری دانش‌آموزان انجام گرفته است. که آیا روش قصه‌گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان در مفاهیم علوم تجربی می‌شود. جامعه آماری پژوهش عبارت بود از کلیه دانش‌آموزان دختر پایه اول ابتدایی شهر تهران و حجم نمونه در این پژوهش ۶۴ نفر (۳۲ نفر گروه آزمایش و ۳۲ نفر گروه کنترل) از دانش‌آموزان منطقه ۲ آموزش و پرورش شهر تهران بودند. آزمودنی‌ها به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای - چند مرحله‌ای در گروه آزمایشی (آموزش به روش قصه‌گویی) و در گروه کنترل (آموزش به روش متداول معلم) جایگزین شدند. که برای هر دو گروه ۱۶ جلسه آموزشی برگزار شد. داده‌های حاصل از اجرای پیش‌آزمون و پس‌آزمون با آزمون تحلیل کوواریانس مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که روش قصه‌گویی باعث تثبیت و افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان در مفاهیم علوم تجربی می‌شود. در پایان با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهادهایی برای طراحی آموزشی کارآمدتر و همچنین پژوهش‌های دیگر ارائه شد.

واژگان کلیدی: مفاهیم علوم تجربی، قصه، فن قصه‌گویی، یادگیری.

۱- این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی می‌باشد

۲- کارشناس ارشد آموزش و پرورش پیش از دبستان

یکی از ویژگی های مهم انسانی بر خورداری از توانایی یادگیری است. پیشرفت و تمدن، دستیابی به تکنولوژی پیچیده کنونی، همه حاصل تلاش انسان برای یادگیری و تجربه اندوزی است. یادگیری از راه های مختلفی صورت می گیرد که یکی از آنها قصه است. کودکان عاشق شنیدن قصه اند. این کار به آنها کمک می کند که مطالب و دانستی های زیادی در مورد انسان ها، کشورها و فرهنگ های مختلف بیاموزند. قصه و قصه گویی موضوعی نیست که فقط در زمان ما مورد توجه قرار گرفته باشد. در گذشته قصه گویی به عنوان یکی از برنامه های مهم زندگی شناخته شده بود، برنامه ای که افراد خانواده به آن اهمیت می دادند و در آن شرکت می کردند. با اینکه امروزه وسایل سرگرمی مدرن و فریبنده ای در اختیار کودکان و نوجوانان قرار گرفته است، بچه ها و حتی بزرگترها همچنان مایل به شنیدن قصه هایی هستند که مستقیماً از زبان قصه گو برای آنها نقل می شود (رحمان دوست، ۱۳۸۱، ص ۱۴).

قصه گویی می تواند به عنوان محرکی قوی مورد استفاده قرار گیرد و سطح کتابخوانی کودکان و نوجوانان را بالا برده، حوزه مطالعه آنان را گسترش دهد و ذوق و علاقه به کتاب خواندن را در آنان برانگیزد و فاصله میان قدرت خواندن و قدرت درک کودک را از بین ببرد. از طریق قصه گویی کودکان با تعداد زیادی از لغات آشنا می شوند که هم در کتاب خوانی و در هم مکالمه از آن کمک می گیرند (جمالزاده، ۱۳۸۱).

امروزه آموزش خلاقیت، در اکثر مدارس به خصوص در سال های پیش از دبستان و دبستان به عنوان یکی از مواد آموزشی ضروری محسوب می شود. در این شیوه آموزشی به یادگیرندگان آموخته می شود که از ساختارهای ذهنی کهن و قالب ها و محدوده های فکری شناخته و مأنوس پا فراتر نهند و به افق ها و روش های نوینی در زندگی دست یابند (پارسا، ۱۳۸۳، ص ۵۹).

برای تشویق خلاقیت در کودکان نباید عقاید و خواسته های خود را به آنان تحمیل کرد بلکه باید به آنها فرصت داد تا آنچه می خواهند به طریقی مطلوب عمل کنند، باید

کارهای آنها را درک کرد ولی مورد سرزنش و انتقاد قرار نداد (مفیدی، ۱۳۸۴). چه خوب بود که « فن قصه‌گویی» به عنوان شیوه مؤثری از شیوه‌های تدریس به معلمان آموخته می‌شد تا فضای خشک و تحمل‌ناپذیر بسیاری از کلاس‌ها و درس‌ها، با بهره‌گیری از قصه‌ها شیرین و دلنشین شود. بنابراین در این پژوهش، پژوهشگر سعی دارد با استفاده از روش قصه‌گویی به آموزش مفاهیم علوم پرداخته و قصه‌گویی را به عنوان روشی برای تدریس این مفاهیم در نظر بگیرد. قصه و داستان از برجسته‌ترین و پرجاذبه‌ترین انواع هنر، برای کودکان محسوب می‌گردد. استفاده از این قالب هنری با انتشار کتاب‌ها و مجلات متنوع، قصه‌گویی و یا قصه‌خوانی برنامه‌ها و فیلم‌های داستانی تلویزیونی و یا برنامه‌های رادیویی انجام می‌پذیرد.

اهمیت قصه‌گویی

اهمیت قصه و قصه‌گویی موضوعی نیست که فقط در زمان ما مورد توجه قرار گرفته باشد. در بسیاری از متون ادبی کهن مطالب و اشاره‌هایی هست که نشان می‌دهد قصه‌گویی به عنوان یک برنامه‌ی آرامش‌بخش و تأمین‌کننده بهداشت روانی از قرن‌ها پیش مورد توجه قرار گرفته است. بی.اف. اسکینر^۱ که روانشناس رفتاری است می‌گوید: «قصه‌گویی می‌تواند احترام و اتکای به نفس را برای افرادی که به سنین میانسالی می‌رسند به ارمغان آورد. بتلهایم در این باره می‌نویسد «در طول بخش عمده‌ای از تاریخ بشر، زندگی مصنوعی کودک، پس از تجربه‌های نخستین در چارچوب خانواده، متکی بر اسطوره‌ها و قصه‌های دینی و افسانه‌های جن و پری بوده است. این ادبیات باعث تقویت قوه تخیل کودک و تحریک خیال‌پروری او می‌شده و به علاوه، عامل مهمی در تربیت اجتماعی کودک به شمار می‌رفته است. اسطوره‌ها و افسانه‌های دینی نقش عمده‌ای در بالا بردن سطح اندیشه کودک

و تعیین آرمان‌های اجتماعی که هر کودک ممکن است خود را با الگوی آن همانند سازد، به عهده داشته‌اند (یاسایی، ۱۳۸۲، ص ۳۵).

یکی از مهمترین امتیازات قصه‌گویی، غیرمستقیم بودن آن است. از این رو نباید در پایان قصه‌ها به‌طور مستقیم نتیجه‌گیری کرده و مثلاً بگوییم ادب و نظم و ترتیب خوب است و امثال آن. این نتیجه‌گیری سبب تبدیل آموزش غیرمستقیم به مستقیم و در نتیجه کاهش اثرات آن می‌شود. باید نتیجه‌گیری را به عهده خود کودک گذاشت. به عنوان مثال برای بیان نتایج مثبت نظم به ذکر نمونه‌هایی از به‌کارگیری نظم و ترتیب از قبیل جمع کردن وسایل خود پس از بازی، در جای خود نهادن لباس و وسایل مدرسه و امثال آن پردازیم (جمال زاده، ۱۳۸۱).

نقش آموزشی قصه در برنامه درسی دوره دبستان

هنر قصه‌گویی جایگاه خاصی در پیشبرد برنامه‌های آموزشی دارد و تجربیات واقعی و عملی شایانی در اختیار شنوندگان خود می‌گذارد. تأثیر این هنر به‌حدی است که دانشمندان تربیتی در قرون جدید، از آن به عنوان روش اساسی در آموزش و پرورش پیش دبستانی و حتی سال‌های اولیه دبستان یاد می‌کنند.

بر اساس تئوری‌های جدید آموزش و پرورش، استفاده از وسایل توضیح و تشریح در تدریس، اهمیت بسیار دارد و تأثیر این وسایل در یادگیری امری قطعی است. داستان‌گویی که در ردیف وسایل توضیح و تشریح مطرح است، به تثبیت و افزایش معلومات کودکان و نوجوانان کمک می‌کند، و به دلیل این که با طبیعت کودک نزدیکی دارد، موضوع مطالب را جالب و دوست‌داشتنی نموده و با تحریک امیال طبیعی آنان و عواطفشان رغبت ایجاد می‌نماید. همچنین آموزش از طریق قصه‌گویی مطالب را زنده، شوق‌انگیز و جذاب می‌کند و به دلیل وجود رابط بین قصه‌گو و شنونده آموزش با محبت و صمیمیت متقابل توأم می‌گردد.

مسئولان آموزش و پرورش به ویژه در مقطع ابتدایی به همان اندازه که به دروس رسمی مدرسه توجه می کنند، وظیفه دارند به قصه گوئی و گنجاندن آن در جدول ساعات آموزشی توجه نمایند. شایسته است برای ماده قصه گوئی در برنامه ی فعالیت های تربیتی کودکان و دبستان ساعاتی در نظر گرفته شود. اگر چه معلم نباید به این ساعات مقید باشد بلکه هر زمان وقت مقتضی بود و بچه ها خواهان قصه گوئی بودند، باید برای آنها قصه گفته شود. مثلاً در درس علوم تجربی می توان در قالب داستان حوادث شیرین کودکی دانشمندان بزرگ جهان را با بیانی شیوا و مؤثر گفت تا از این طریق دانش آموزان انگیزه مطالعه و جدیت علمی بیشتری پیدا کنند. باید دانست که تعیین مدت زمان برای قصه گوئی الزامی نیست، بلکه فقط باید ماهیت داستان، موضوع و حالت دانش آموزان و میزان علاقه و نفرت ایشان نسبت به آن قابل توجه باشد. معلم می تواند بخشی از ساعات قصه گوئی را به باز گوئی قصه و حتی اجرای نمایشی داستان از سوی دانش آموزان اختصاص دهد (پشت دار، ۱۳۷۶، ص ۶۵).

فرضیه های پژوهش عبارت از:

- فرضیه اول: قصه گوئی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در درس علوم تجربی می شود.
- فرضیه دوم: قصه گوئی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم بهداشت و سلامت بدن می شود.
- فرضیه سوم: قصه گوئی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم جانوران می شود.
- فرضیه چهارم: قصه گوئی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم گیاهان می شود.

جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان پایه اول ابتدایی شهر تهران بودند که به شیوه نمونه گیری تصادفی خوشه ای - چندمرحله ای، ابتدا از میان مناطق ۱۹ گانه آموزش و

پرورش، یک منطقه، سپس از میان مدارس، یک مدرسه را به صورت تصادفی برگزیده و در نهایت از میان کلاس‌های اول یکی از کلاس‌ها به عنوان گروه آزمایش و کلاس دیگر به عنوان گروه گواه انتخاب گردید. در این پژوهش چون واحد نمونه‌گیری کلاس است، تعداد دانش‌آموزان کلاس (۳۲ نفر در هر گروه) و در مجموع ۶۴ نفر به منزله حجم نمونه مورد نظر قرار گرفت. در این پژوهش از روش شبه آزمایشی استفاده شده است. طرح پژوهش به صورت پیش‌آزمون- پس‌آزمون با یک گروه کنترل اجرا شده است.

ابزار پژوهش شامل آزمون محقق ساخته از کتاب علوم تجربی کلاس اول ابتدایی است که این آزمون شامل ۳۰ سؤال تشریحی از سه فصل (بهداشت و سلامت بدن، جانوران و گیاهان) این کتاب بود و به منظور بررسی روش قصه‌گویی بر یادگیری مفاهیم مذکور تنظیم شده، ۱۰ سؤال مربوط به مفاهیم بهداشت و سلامت بدن و ۱۰ سؤال مربوط به مفاهیم جانوران و ۱۰ سؤال نیز مربوط به مفاهیم گیاهان بودند که از این تعداد سؤال ۸ سؤال مربوط به سطح دانش، ۸ سؤال به سطح فهمیدن، ۱۰ سؤال به سطح کاربرد و ۴ سؤال به سطح تجزیه و تحلیل، اختصاص یافته است. ابزار دیگر شامل قصه‌هاست که پس از مطالعه ۱۵۳ قصه علمی در رابطه با بهداشت و سلامت بدن، جانوران، گیاهان از مجموعه کتاب‌های منتشر شده از کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۶ قصه را متناسب با محتوا و اهداف این مفاهیم از کتاب علوم تجربی پایه اول ابتدایی انتخاب شد.

برای تعیین روایی محتوایی این آزمون از قضاوت متخصصان استفاده شده است. برای این منظور پژوهشگر از اساتید راهنما و مشاور و تعدادی از معلمان کلاس اول ابتدایی در طرح سؤالات و جدول مشخصات آزمون و ارتباط آنها با محتوا و هدف‌ها نظرخواهی کرد. به علاوه ۱۶ کارت قصه متناسب با مفاهیم فصول و گروه سنی دانش‌آموزان توسط پژوهشگر تنظیم و زیر نظر متخصصان (استاد راهنما و مشاور) مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. پایایی آن به وسیله نمره‌گذاری مصححان انجام گرفت.

به منظور اجرای پژوهش، پس از طراحی قصه‌های آموزشی با همکاری آموزش و پرورش منطقه ۲ و مسئولان مدرسه شرایط برای انجام پژوهش فراهم گردید. طی جلسه‌ای، موضوع پژوهش، شیوه اجرا برای همکاران در مدرسه تشریح شد. سپس سؤالات پیش‌آزمون در اختیار آزمودنی‌ها قرار گرفت. پس از آن هر دو گروه (آزمایش و گواه) در معرض آموزش قرار گرفتند. هر گروه متشکل از ۳۲ نفر بودند که به مدت ۱۶ جلسه، هفته‌ای ۳ جلسه (به مدت ۴۵ دقیقه) تحت آموزش قرار گرفتند که مفاهیم بهداشت و سلامت بدن، جانوران و گیاهان در گروه آزمایشی به صورت قصه‌گویی و در گروه گواه به شیوه متداول معلم توسط معلم مربوطه تدریس شد. (قبلاً طی جلسه‌ای قصه‌ها و شیوه اجرا برای معلم توضیح داده شد) و سپس از هر دو گروه پس‌آزمون به عمل آمد.

داده‌ها، پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم افزار تحلیل آماری SPSS داده‌ها، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت شاخص‌های آماره‌های توصیفی به دست آمده در ذیل آمده‌است.

شاخص‌های آمار توصیفی "نمره دانش‌آموزان" در درس علوم به تفکیک گروه در جدول زیر ارائه می‌شود:

جدول ۱. شاخص‌های آمار توصیفی «نمره دانش‌آموزان» در درس علوم

گروه	آماره	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد افراد
آزمایش		۱۶/۱۷	۱/۷۶	۳۲
کنترل		۱۳/۸	۱/۸۵	۳۲
مجموع		۱۴/۹۸	۱/۷۹	۶۴

براساس نتایج جدول فوق میانگین نمره دانش‌آموزان گروه آزمایش در درس علوم برابر با (۱۶/۱۷) و انحراف استاندارد آنها به عنوان شاخص پراکندگی (۱/۷۶) می‌باشد.

میانگین گروه کنترل پایین تر از گروه آزمایش و ($13/8$) با انحراف استاندارد ($1/85$) می باشد. در مجموع میانگین کل دانش آموزان در درس علوم برابر با ($14/98$) با انحراف استاندارد ($1/79$) می باشد.

فرضیه اول: قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در درس علوم تجربی می شود.

جدول ۲. نتیجه آزمون تحلیل کوواریانس برای بررسی تفاوت میانگین نمره علوم گروه آزمایش و کنترل با حذف اثر پیش آزمون

تغییر منابع	آماره	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
متغیر همراه		۶۷/۲۷۰	۱	۶۷/۲۷	۱۰/۷۲	۰/۰۰۲
متغیر بین گروهی		۷۵/۱۶۵	۱	۷۵/۱۶۵	۱۱/۹۷۹	
متغیر درون گروهی (خطا)		۳۸۲/۷۴۸	۶۱	۶/۲۷۵		
کل		۴۵۷/۹۱۳	۶۲			

بر اساس نتایج جدول فوق، میزان f مشاهده شده برای متغیر بین گروهی (متغیر آزمایشی) برابر با ($11/979$) می باشد. میزان بحرانی نیز در جدول توزیع f در سطح معناداری ($0/01$) $(\alpha=)$ با درجه آزادی (1 و 61) برابر با ($7/07$) می باشد. از آنجایی که میزان f مشاهده شده بزرگتر از f بحرانی می باشد، لذا با اطمینان 99 درصد می توان گفت فرض صفر رد می شود و بین میانگین نمره علوم تجربی دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل از لحاظ آماری تفاوت معنادار وجود دارد، یعنی قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در درس علوم تجربی می شود.

فرضیه دوم: قصه‌گویی باعث افزایش یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم بهداشت و سلامت بدن می‌شود.

جدول ۳. آماره‌های توصیفی "نمرات دانش آموزان" در مفاهیم بهداشت و سلامت بدن

از کتاب علوم تجربی پایه اول

گروه	آماره	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد افراد
آزمایش	۵/۰۱	۰/۵۷	۳۲	
کنترل	۴/۶۵	۰/۶۳	۳۲	
مجموع	۴/۸۳	۰/۶۲	۶۴	

نتایج جدول فوق حاکی از آن است که میانگین نمره دانش آموزان گروه آزمایش در مفاهیم بهداشت و سلامت بدن، (۵/۰۱) با انحراف استاندارد (۰/۵۷) می‌باشد. میانگین این متغیر در گروه کنترل (۴/۶۵) و انحراف استاندارد آن (۰/۶۳) می‌باشد. در مجموع میانگین نمره کل دانش آموزان (۴/۸۳) و انحراف استاندارد آنها (۰/۶۲) می‌باشد.

جدول ۴. نتیجه‌آزمون تحلیل کوواریانس برای بررسی تفاوت میانگین نمره دانش آموزان گروه آزمایش و

کنترل در مفاهیم بهداشت و سلامت بدن از کتاب علوم

منابع تغییر	آماره	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
متغیر همراه	۲/۷۴۵	۱	۲/۷۴۵	۸/۶۰۳	۰/۰۰۵	
متغیر بین گروهی	۱/۸۴۶	۱	۱/۸۴۶	۵/۷۴۸	۰/۰۱۹	
متغیر درون گروهی	۱۹/۴۶۶	۶۱	۰/۳۱۹			
کل	۲۱/۳۱۲	۶۲				

در اینجا با اجرای آزمون تحلیل کوواریانس اثر بیش آزمون بر متغیر وابسته (نمره پس‌آزمون) حذف گردید. طبق جدول فوق میزان f مشاهده شده برای متغیر آزمایش برابر

با (۵/۷۸۴) می‌باشد. میزان f بحرانی در سطح معناداری ($\alpha = 0/05$) و درجه آزادی (۶۱) و (۱) برابر با (۴) می‌باشد، چون میزان f مشاهده شده بزرگتر از f بحرانی می‌باشد، لذا با اطمینان ۹۵ درصد فرض صفر رد می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت بین میانگین نمره دانش‌آموزان گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد، یعنی تدریس مفاهیم بهداشت و سلامت بدن با روش قصه‌گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان شده‌است. فرضیه سوم: قصه‌گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان در مفاهیم جانوران از کتاب علوم تجربی می‌شود. آماره‌های توصیفی "نمره دانش‌آموزان" بر اساس جدول زیر می‌باشد.

جدول ۵. آماره‌های توصیفی "نمره دانش‌آموزان" در مفاهیم جانوران از کتاب علوم

گروه	آماره	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد افراد
آزمایش	۵/۹۴	۰/۸۴	۳۲	
کنترل	۵/۳۴	۱/۱۱	۳۲	
مجموع	۵/۶۴	۱/۰۲	۶۴	

بر اساس جدول فوق میانگین نمره دانش‌آموزان گروه آزمایش در این درس (۵/۹۴) و انحراف استاندارد آنها (۰/۸۴) می‌باشد. در گروه میانگین برابر با (۵/۳۴) و انحراف استاندارد (۱/۱۱) می‌باشد. در مجموع میانگین کل نمره دانش‌آموزان در مفاهیم جانوران از کتاب علوم پایه اول برابر با (۵/۶۴) و انحراف استاندارد آنها (۱/۰۲) می‌باشد.

جدول ۶. نتیجه آزمون کوواریانس برای بررسی تفاوت میانگین نمره دانش‌آموزان

گروه کنترل و آزمایش در مفاهیم جانوران

منابع تغییر	آماره	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
متغیر همراه	۹/۵۶۴	۹/۵۶۴	۱	۹/۵۶۴	۱۱/۴۴	۰/۰۰۱
متغیر بین گروهی	۴/۹۷۱	۴/۹۷۱	۱	۴/۹۷۱	۵/۹۴۶	۰/۰۱۸
متغیر درون گروهی (خطا)	۵۰/۹۹۶	۰/۸۳۶	۶۱			
کل	۵۵/۹۶۷		۶۲			

بر اساس نتایج جدول فوق میزان f مشاهده شده برابر با (۵/۹۴۶) می باشد. f بحرانی نیز در سطح معناداری ($\alpha = 0/05$) با درجه آزادی (۶۲ و ۱) برابر با (۴) می باشد. چون میزان f مشاهده شده بزرگتر از میزان f بحرانی می باشد، لذا فرض صفر رد می شود و با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت میانگین نمره پس آزمون گروه آزمایش از گروه کنترل از لحاظ آماری به طور معناداری بالاتر می باشد. یعنی قصه گویی، باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان در مفاهیم جانوران می شود.

فرضیه چهارم: قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم گیاهان می شود. آماره های توصیفی میانگین نمره دانش آموزان در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۷. شاخص های آماره های توصیفی، میانگین نمره دانش آموزان در مفاهیم گیاهان

گروه	آماره	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد افراد
آزمایش	۵/۲۱	۱	۳۲	۳۲
کنترل	۴/۳۵	۱/۴۶	۳۲	۳۲
مجموع	۴/۷۸	۱/۳۲	۶۴	۶۴

طبق جدول فوق میانگین نمره دانش آموزان گروه آزمایش در مفاهیم گیاهان (۵/۲۱) و انحراف استاندارد آن ۱ می باشد، میانگین گروه کنترل نیز (۴/۳۵) با انحراف استاندارد (۱/۴۶) می باشد. میانگین کل دانش آموزان گروه آزمایش و کنترل برابر با (۴/۷۸) و انحراف استاندارد شان (۱/۳۲) می باشد.

جدول ۸. نتیجه تحلیل کوواریانس برای بررسی معناداری تفاوت میانگین گروه آزمایش در مفاهیم گیاهان

آماره منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
متغیر همراه	۸/۵۹	۱	۸/۵۹	۵/۸۳۷	۰/۰۱۹
متغیر بین گروهی	۱۰/۸۸۲	۱	۱۰/۸۸۲	۷/۳۸۷	۰/۰۰۹
متغیر درون گروهی	۸۹/۸۶۲	۶۱	۱/۴۷۳		
کل	۱۰۰/۷۴۴	۶۲			

براساس نتایج جدول فوق میزان مشاهده شده برابر با (۷/۳۸۷) می‌باشد. میزان f بحرانی نیز در جدول توزیع f ، با درجه آزادی (۱ و ۶۱) در سطح معناداری ($\alpha = ۰/۰۱$) برابر با (۷/۷۰) می‌باشد. به علت آنکه میزان f مشاهده شده بزرگتر از f بحرانی می‌باشد، لذا فرض صفر رد می‌شود و با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان نتیجه گرفت که میانگین نمره دانش آموزان گروه آزمایش در مفاهیم گیاهان بالاتر از گروه کنترل می‌باشد، یعنی قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان در مفاهیم گیاهان می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

هنر قصه گویی جایگاه خاصی در پیشبرد برنامه‌های آموزشی دارد و تجربیات واقعی و عملی شایانی در اختیار شنوندگان خود می‌گذارد. تأثیر این هنر به حدی است که دانشمندان تربیتی در قرون جدید، از آن به‌عنوان روش اساسی در آموزش و پرورش پیش‌دبستانی و حتی سال‌های اولیه دبستان یاد می‌کنند (یاسایی، ۱۳۸۲).

قصه گویی به تثبیت و افزایش معلومات کودکان و نوجوانان کمک می‌کند و به دلیل این که با طبیعت کودک نزدیکی دارد، موضوع مطالب را جالب و دوست داشتنی نموده و با تحریک امیال طبیعی عواطف آنان رغبت ایجاد می‌نماید. مسئولان آموزش پرورش به ویژه در مقطع ابتدایی به همان اندازه که به دروس رسمی مدرسه توجه می‌کنند، وظیفه

دارند به قصه‌گویی و گنج‌یابی آن در جدول ساعات آموزشی توجه نمایند. تجربه نشان داده است که کودکان با شنیدن هر چه بیشتر قصه‌ها علاقه‌مندیشان به مطالعه بیشتر می‌شود، به نحوی که حتی تمایل دارند قصه‌هایی را که شنیده‌اند، خود نیز بخوانند. به‌طور کلی نظر اکثر کارشناسان بر این است که قصه‌گویی با هدف‌های مختلفی انجام می‌گرفته است، لیکن شک نیست که اکثر شنوندگان آن برای سرگرم شدن به گرد قصه‌گویان می‌نشینند، هرچند که در این رهگذر، نتایجی غیر از سرگرمی نیز برای ایشان حاصل می‌شد. اکثر کودکان و نوجوانان نیز در درجه اول برای سرگرمی و لذت بردن طالب شنیدن قصه هستند. مریبان از این فرصت بهره‌شایسته می‌گیرند و ضمن سرگرم کردن بچه‌ها، پیام‌های خوب را به آنان ارائه می‌نمایند و به اهداف برتر دست می‌یابند (ناظمی، ۱۳۸۵، ص ۷۰). روانشناسان به طرق گوناگون، از داستان‌خوانی و قصه‌گویی برای کمک به کودکان بهره می‌گیرند. برخی برای شناخت احساسات کودکان و با هدف درمان مشکلات رفتاری و روان‌شناختی آنان، برخی برای غنا بخشیدن به تدریس مواد آموزشی در مدارس و لذت‌بخش کردن آن و گروهی دیگر برای پرورش خلاقیت در کودکان (شعبانی، ۱۳۸۰، ص ۳۷). یافته‌های این پژوهش نشان داد که آموزش مفاهیم علوم تجربی به روش قصه‌گویی باعث افزایش میزان یادگیری در دانش‌آموزان می‌شود.

با توجه به اطلاعات به دست آمده از جدول ۲ مقدار F مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح معنی داری ۰٫۰۱ بزرگتر بوده بنابراین فرضیه صفر رد می‌شود و با اطمینان ۹۹٪ فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. به عبارتی می‌توان نتیجه گرفت که قصه‌گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش‌آموزان دختر پایه اول ابتدایی در درس علوم تجربی می‌شود. نتایج پژوهش‌های دیگر از جمله کرافت (۲۰۰۰)، پالم (۱۹۹۶)، ردمنند (۱۹۹۸)، نوکامر و تامسون (۲۰۰۲)، وارث (۱۳۸۶)، چهارم‌حالی (۱۳۸۵)، جوادی (۱۳۷۷)، کارتر (۲۰۰۱)، نلسون و نلسون (۲۰۰۰)، اولگانسون (۱۹۹۵) و رابرت لیم (۱۹۶۶) با نتایج این پژوهش همخوانی دارد.

درمورد فرضیه دوم نتایج، بیانگر این است که قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم بهداشت و سلامت بدن می شود. با توجه به اطلاعات به دست آمده از جدول ۴ میزان f مشاهده شده بزرگتر از f بحرانی می باشد. لذا با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر رد می شود و می توان نتیجه گرفت که در تدریس مفاهیم بهداشت و سلامت بدن قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر در پایه اول ابتدایی شده است. در مورد فرضیه سوم نتایج، بیانگر این است که قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم جانوران می شود. با توجه به اطلاعات به دست آمده از جدول ۶ میزان f مشاهده شده بزرگتر از میزان f بحرانی می باشد. لذا فرض صفر رد می شود و با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم جانوران می شود. در مورد فرضیه چهارم نتایج، بیانگر این است که قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم گیاهان می شود. با توجه به اطلاعات بدست آمده از جدول ۸ میزان f مشاهده شده بزرگتر از میزان f بحرانی می باشد. لذا فرض صفر رد می شود و با اطمینان ۹۹ درصد می توان نتیجه گرفت که میانگین نمره دانش آموزان گروه آزمایش از مفاهیم گیاهان بالاتر از گروه کنترل می باشد، یعنی قصه گویی باعث افزایش میزان یادگیری دانش آموزان دختر پایه اول ابتدایی در مفاهیم گیاهان می شود. نتیجه این پژوهش با نتایج پژوهش با نتایج پژوهش ردmond در سال ۱۹۹۸، که به آموزش مفهوم درخت با استفاده از قصه پرداخته، همخوان می باشد.

پیشنهادات پژوهشی و کاربردی

- ۱- با توجه به اینکه این پژوهش بر روی کتاب علوم پایه اول با مفاهیم بهداشت و سلامت بدن، جانوران گیاهان انجام شده است، تعمیم پذیری آن محدود است. پژوهشی بر سایر کتب علوم پایه های بالاتر و نیز فصول دیگر این کتاب انجام شود.
- ۲- آموزش و پرورش در کنار کلاس های ضمن خدمت برای معلمان، دوره هایی برای آموزش روش ها و فنون قصه گویی برگزار کند.
- ۳- سازمان برنامه ریزی درسی، در محتوای راهنمای تدریس درس علوم تجدید نظر کند.
- ۴- گنجاندن روش قصه گویی در کنار سایر روش ها.
- ۵- طراحی قصه های متنوع برای معلمان در کتب راهنمای تدریس.
- ۶- بیان مطالب علمی در قالب داستان.

منابع

- پارسا، محمد. (۱۳۸۳). *روان شناسی تربیتی، تهران: رودکی، چاپ دوم.*
- پشت دار، علی محمد. (۱۳۷۶). *قصه‌گویی و نمایش خلاق، تهران: پیام نور.*
- جمال زاده، محمد. (۱۳۸۱). *نقش قصه و قصه‌گویی در تربیت کودکان، نشریه آموزشی و تربیتی انجمن اولیاء و مربیان، پیوند، شماره ۲۷۸.*
- جوادی، محمدجعفر. (۱۳۷۷). *نظرات اولیای دانش‌آموزان و معلمان دوره ی ابتدایی درباره ی کتابهای درسی این دوره، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال چهاردهم.*
- چهارمحالی، فاطمه. (۱۳۸۴). *بررسی تأثیر آموزش راهبردهای اجتماعی استفاده از داستان در کاهش اختلاف رفتاری کودکان دختر پیش دبستان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.*
- دلاور، علی. (۱۳۸۲). *احتمالات و آمار کاربردی در روان شناسی و علوم تربیتی، تهران: رشد.*
- دلاور، علی. (۱۳۷۳). *روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران: پیام نور.*
- دلاور، علی. (۱۳۸۱). *روش تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی، تهران: نشر ویرایش.*
- رحماندوست، مصطفی. (۱۳۸۱). *قصه‌گویی در اهمیت راه و رسم آن، تهران: رشد.*
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۴). *سنجش فرایند و فرآورده یادگیری (روشهای قدیم و جدید)، تهران: نشر دوران.*
- شعبانی، نوشین. (۱۳۸۰). *تأثیر قصه‌گویی بر خلاقیت کودک، فصلنامه پژوهشی تحلیلی آموزشی، پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۲۵.*
- ناظمی،یحیی. (۱۳۸۵). *ادبیات کودکان (رویکردی بر قصه‌گویی و نمایش خلاق)، تهران، نشر چاپار.*
- وارث، مهدی. (۱۳۸۶). *بررسی تأثیر آموزش مفاهیم تاریخ با روش قصه‌گویی بر یادگیری و یادداری دانش‌آموزان پنجم دبستان، پایان نامه، کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.*
- وینتاگول، برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان، فرخنده مفیدی. (۱۳۸۴). *تهران: سمت.*
- یاسایی، مهشید. (۱۳۸۲). *قصه‌گویی در کلاس درس، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.*

- Craft, Anna, (2000).; creativity across curriculum,Rout ledge.fa[con].jmu /rowseyil /drama.htm>online. 26 May
- Miller, Paggy,.J., Wiley(1995).. Angela, R.,Fungheidi, Liang Chang-Hui, Personal storytelling as a medium of socialization in Chinese and American families, Child Development Vo155,
- Nelson Lyn.R. And Nelson Trudy.A, (2000). learning history through children's literature
- Philips Louise , (2001). the Role fo storytelling in early literacy development
- Palmer, Renate, Victori, (1996).a, in search of a voice: Storytelling in education, California State University, Long Beach.

